Föralfabetiska skrivtecken i Kiviksgraven

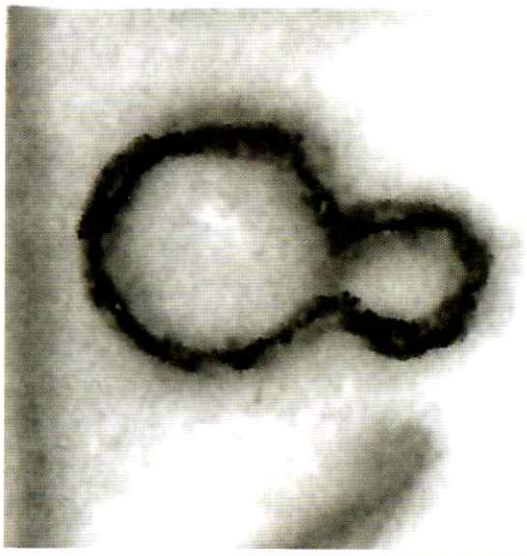

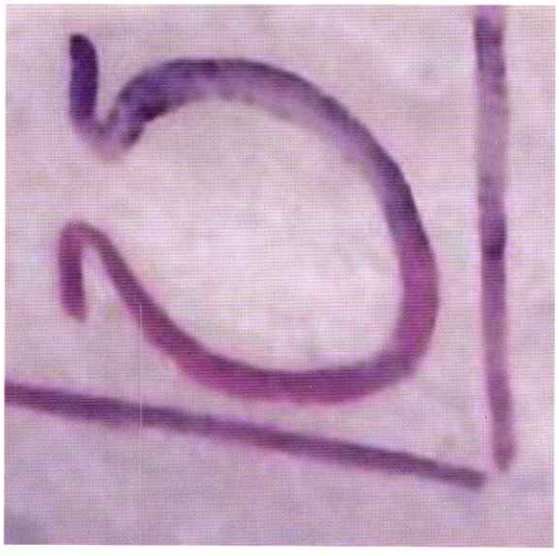

Inget annat folkslag
än fenicierna
har kunnat åstadkomma
dessa ristningar

Innehållsförteckning

- Pärlor från Persiska viken
- Feniciska skrivtecken
- Kiviksgraven sommaren 1756
- Kiviksgraven sommaren 1777
- Kiviksgraven sommaren 1932
- Kiviksgravens tillstånd i samband med restaureringen i början av 1930-talet.
- Dedikationer
- Företal
- Förefintligt
- Bakgrund
- Fenicierna har varit här
- Omegatecknets ursprung
- En plundrad fenicisk grav
- Stranden vid Ängakåsen
- Upprinnelse till denna forskning
- Fynden vid skepparpsåns mynning
- Mera fakta
- Handelsrutterna till Östersjön
- Vattenlederna mellan medelhavet och Östersjön
- Kiviksgraven
- Kiviksgraven och spåren efter fenicierna
- Kungagravarna i Mykene
- Bärnstensjuveler från Östersjön
- Rekonstruktion av feniciskt handelsskepp
- Förklaringar
- De feniciska spåren
- Aktuella hällbildstavlor
- Bildsida
- En hyllning till Sven Nilsson
- Spåren efter baalskulturen i Skandinavien
- Fallossymbolen i Rollsbo, nära Göta älv
- Fallossymbolen på Tjörn
- Fenicisk fallossymbol nära Cagliari på Sardinien

- Frukbarhetsgudinnan Astarte och himmelsguden Resef
- Fakta om feniciernas handelsresor
- Den naturliga hamnen för 3600 år sedan
- Den ursprungliga havsviken för 3600 år sedan
- Bärnstensådror vid verkeåns utlopp i Skepparp
- Nils-Axel Mörner och författaren vid Klammerbäcken
- Bärnstensådrorna och möjliga konsekvenser
- Sammanfattning
- Sist men inte minst, det fjärde omegatecknet
- Feniciernas bakgrund
- Referenser
- Österlen i våra hjärtan

Hälltavla 8.

Carlbergs förlag: carlbergsforlag@gmail.com
Forskning, text, layout och copywright Bob G Lind Sverige
E-mail: boblind50@gmail.com
Tel: 0760-827294
Tryckt och bunden via Mediapoolprint AB Helsingborg 2023
ISBN: 978-91-519-2474-8

Pärlor från Persiska viken

Purpursnäckor från östra medelhavsområdet

Feniciska handelsmän i sina rödfärgade mantlar. Färgämnena som fenicierna färgade sina kläder med utvanns ur purpursnäckor. Väggmålning från en grav i Draha Abúl Neggah nära Thebe. Bilden föreställer feniciska handelsmän i en egyptisk hamn vid Nilen ca 1500 f.kr. Efter Landström 1961.

Feniciska skrivtecken

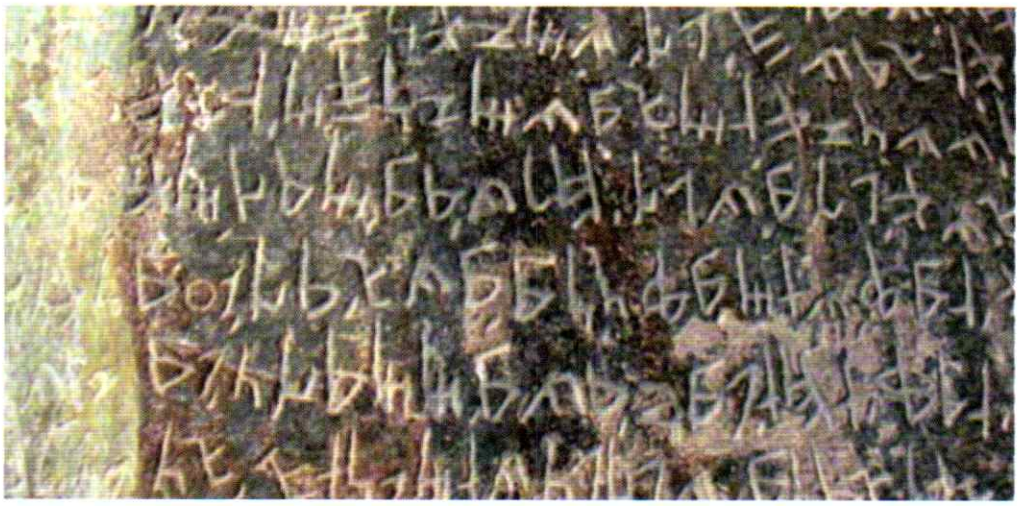

Fenicisk alfabetiska inskriptioner från 1100-1000 talet f.kr. Musée du Louvre, Paris

Varifrån kom ursprungligen dessa så kallade "***fenicier***" som ristade in dessa alfabetiska skrivtecken i Byblos för långt mer än 3000 år sedan. Jo, med en kort förklaring ur samma folkstam som kananéerna som i båda fallen hade direkta rötter i det arameiska folkslag som **på 1800-talet f.kr. bebodde Eufratdalen i nuvarande Irak**. Därifrån kunde de **båtledes via floden Eufrat** utan svårigheter ta sig ned till Persiska viken och fiska de berömda **pärlmusslorna** som var en lukrativ bransch för detta sofistikerade handelsfolk. Något århundrade senare grundar "*kananéerna*" Damaskus i Syrien och slår sig sedan ner i Palestina och som i de så kallade feniciernas fall utmed kusterna längs östra medelhavet. Det är i det här sammanhanget som "f*enicierna*" allmänt kom att kallas "***fenicier***" på grund av de röda färgämnena i purpursnäckan (Nuccella lapitus) som de färgade sina kläder med.

Ursprunget till det kananéeiska och feniciska skriftspråket står att finna i Syrien och Palestina på 1700-1600-talet f. kr. där tydliga inristningar av deras föralfabetiska skrifter har återfunnits. Det är därifrån som ett av skrivtecknen i Kiviksgraven kan identifieras. Kananéernas och feniciernas alfabete med sina 22 tecken fulländades på 1400-talet f.kr. d v s ca 500 år innan grekerna hade plagierat feniciernas och kananéernas alfabete. Men långt tidigare hade fenicierna ristat in två omegatecken i Kiviksgraven.

Kiviksgraven sommaren 1756

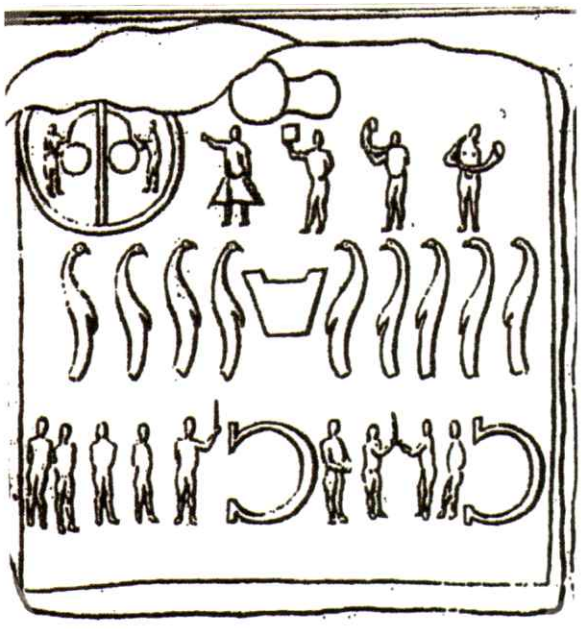

Gustaf . F. Feldt

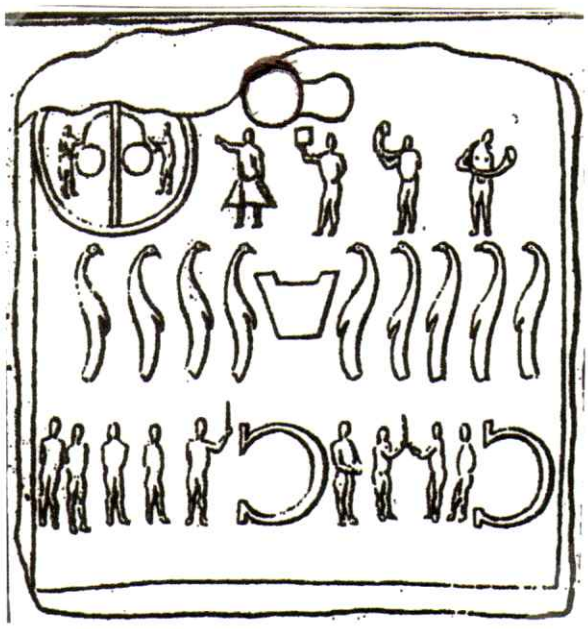

Tecknets ursprungliga utseende

Så här såg den 8:e hällbildstavlan ut sommaren 1756, d v s åtta år efter det att några skattletande yngre män hade brutit sig in i Kiviksgraven, varpå det vänstra hörnet längst upp i den sista hällbildstavlan hade spräckts och fallit ner i gravkistan. Dock inte värre än att det betydelsefulla ristningsmotivet som kantade brottstället längst upp i hällbildstavlan i stort sett förblev intakt. Det var med fokus på den skadan och de övriga motiven i Kiviksgraven som antikvitetstecknaren Gustaf. F. Feldt noga dokumenterade alla ristningarna i det unika gravmonumentet i Kivik sommaren 1756.

Kiviksgraven sommaren 1777

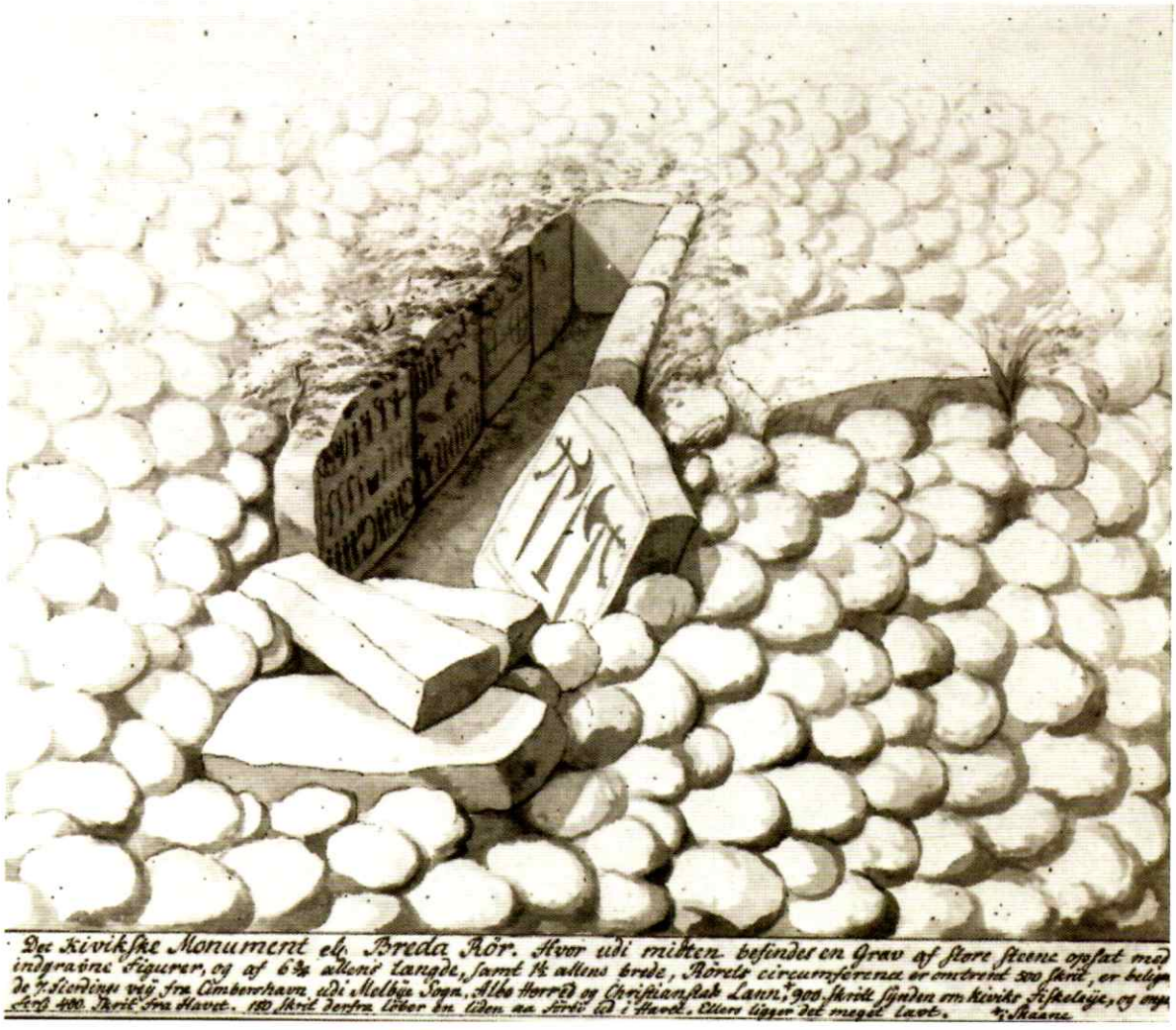
Det Kivikſke Monument eller Breda Rör. Hvor udi midten befindes en Grav af ſtore Stene opſat med
indgraverede Figurer, og af 6¾ alene lange, ſamt 1½ alens brede, Rörets circumference er omtrent 300 Skridt, er belig
de 7 Sieninger vej fra Cimbershavn udi Melbye Sogn, Albo Herred og Chriſtianſtads Lann, 900 Skridt ſyndenom Kiviks Fiſkeleje, og omt
Lövs 400 Skridt fra Havet. 180 Skridt derfra löber en liden aa Lövs ind i Havet. Ellers ligger det meget lavt.

11 år senare, det vill säga sommaren 1777 besöker antikvitetstecknaren Carl-Gustav Hilfeling på uppdrag av den danske kungen Christian VII det nu vittberömda *"kiviske grav-monumentet"* som han noggrant låter rita av. Som klart framgår av Hilfelings teckning kan ingen missa att det översta ristningsmotivet i den 8:e och sista hällbildstavlan i Kiviks-graven nu har förstörts. Därmed är tärningen kastad för en ny sensationell epok i Kiviksgravens historia.

Kiviksgraven sommaren 1932

Ett utplundrat och avklätt gravmonument

Foto: Arkeolog Gustav Hallström

Dock stod den 8:e hällbilds-tavlan kvar på sin plats

Dedikationer

År 1862 skrev lundaprofessorn Sven Nilsson (1787-1883) den uppseendeväckande boken *"Spår efter feniciska kolonier i Skandinavien"*. Som en hyllning till hans rakryggade ståndpunkter tillägnar jag honom denna bok.

I samma andetag vill jag passa på att hylla min avlidne vän geologi-docenten Nils-Axel Mörner (1938-2020) vars geologiska borrningar i markområdena mellan Kivik och Skepparpsåns utlopp vid Haväng har bekräftat sockenprästen Jonas Floraéus beskrivningar om att strand-backarna anno 1743 voro fulla av bärnstensådror.

Detta betyder konkret att kuststräckan mellan Kivik och Haväng måste ha varit ett *"klondike"* för alla de sjöfarande feniciska handelsmän som för 3600 år sedan skeppade ut mängder av bärnsten ifrån detta natursköna kustområde.

"Vad till sång om paradiset. Vad till ord om Haväng" som för-fattaren Fritiof Nilsson piraten har beskrivit Havängsområdet.

Jag vill i detta sammanhang även passa på att tacka min kära fält-assistent Marie Schram som i alla väder i tid och otid har bidragit till att detta forskningsarbete har kunnat genomföras fullt ut, trots vår gemensamma vän Nils-Axel Mörners tragiska bortgång.

Sist men inte minst vill jag varmt tacka min avlägsna branteviks-släkting Ingrid Andersson, som med sitt stora engagemang för mina forskningsarbeten gällande Brantarör, Ales stenar, Solårshjulet och vägen till Ales stenar, Kiviksgraven, Havängsdösen och skepparps-området har bidragit till att denna utgåva blivit möjlig.

Ett stort hjärtligt tack är jag även skyldig Conny Klang för all hjälp med kommunikation beträffande bildöverföringar och texter i de olika delarna av forskningsprojektet.

Ett stort hjärtligt tack till er alla!

Företal

Orientalisten Edward Said (1935-2003) menade på sin tid att det måste få lov att finnas personer som bryter mot förenklingen som styr den institutionella självupptagenheten hos den kulturella, akademiska, religiösa och politiska eliten i vårt samhälle. Edward Said lyfter istället fram människor som ignorerar trender, är ensamvargar, fördjupar sig i ovanliga insikter och sedan står upp för dem.

Den som befinner sig utanför ett visst akademiskt fack, får alltid svårt att nå ut till de bestämmande makthavarna och dess cirklar som ofta utestänger sunt förnuft och logiskt tänkande. Ett bra exempel är min utforskning av ales stenars utomordentliga orientering till solen under ett kalenderår, samt alla tunga bronsåldersfynd som ju faktiskt trots all akademisk mörkläggning har påträffats runtomkring den unika stenkonstruktionen på kåsebergaåsens topp.
Själva formationen Ales stenar kan som alla de unika fynden i och runt omkring stenblocken direkt dateras till yngre bronsålder, svårare är det inte. Ingen kan bevisa motsatsen!

Ett annat berömt instruktivt exempel som i många år störde den akademiska eliten, är Alfred Wegener (1880-1930) som år 1912 lade fram sin tes om att kontinenterna en gång har hängt samman i det så kallade *"Pangaea"*.
Wegeners tankegångar väckte på sin tid en våldsam debatt. Men det var inte bara Wegeners galna teorier som framkallade akademikernas ursinne, utan framförallt hans låga status i forskarsamhället. Wegener var visserligen geofysiker, men framförallt meteorolog och en sådan bör ju hålla sig till sitt ämnesområde och inte sticka upp mot *"forskarsamhällets bättre vetande"*! Idag vet vi att Alfred Wegener hade fullständigt rätt.

"Den som har ett sant budskap till världen, stå upp för det och ge aldrig upp"! Dante(1265-1321).

Förefintligt

I det andra numret av tidskriften *"På Österlen 2008"* belyste journalisten och författaren Henri Högberg mina arkeoastronomiska upptäckter gällande ett fyra hektar stort fornlämningsområde som är beläget omkring två kilometer strax norr om den berömda Kiviksgraven i sydöstra Skåne.

Så här skriver han!

"Som ung journalist inlogerad på diverse platser runt om i vårt land, är mitt minne av arkeologer människor som är djupt förbundna med jorden, skrapan, penseln, snören och ansikten brända av solen. Men med ögonen bundna vid jorden tappar man lätt kontakten med himlen! Det är därför inte alls svårt att följa Bob G Linds tankegångar. Han är logisk och kan tala för sin sak, men framförallt de mönster han visar upp är begripliga. De har en rimlig funktion! På en av stenarna ser jag tecknet för den grekiska slutbokstaven – omega. Man finner samma tecken i Kiviksgraven – Vilken vetenskap har fört tecknet dit?"

Jag och min flitiga assistent Marie Schram vid Heimdalls stenar. Foto: Henri Högberg

Bakgrund

För 3800 år sedan ristades följande dechiffrerad kilskrift in på en obelisk i den kungliga assyriska huvudstaden Nineve i nuvarande Irak.
Så här lyder texten:
"På havet med de föränderliga vindarna fiskar mina köpmän efter pärlor. På havet där polstjärnan kulminerar fiskar de efter guldgul bärnsten".
Direkt översatt syftar, *"havet med de förändrliga vindarna och pärlorna på Persiska viken"*, medan *"havet där polstjärnan kulminerar"* syftar på Östersjön och den guldgula bärnsten som på den tiden via flinka feniciska köpmän jämt och ständigt via flodsystemen fraktades söderöver till medelhavsområdet.

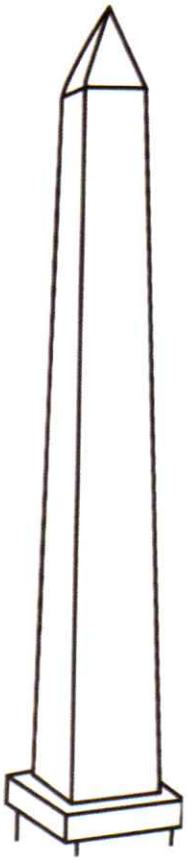

1.

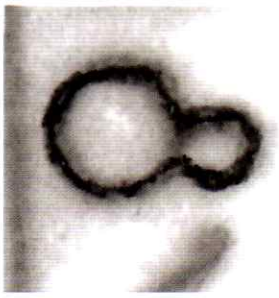

2. Brottkontur efter skadegörelsen

Ovanstående skrivtecken går ej att förstora upp mer, men visar att det är identiskt med det i Kiviksgraven.

Hundra år senare ristades **1.** detta föralfabetiska kananéeiska skrivtecken in i ett klippblock i norra sinaiöknen tillsammans med en rad andra ännu okända skrivtecken. Unikt i detta sammanhang är att ett likadant skrivtecken **2.** ristades in ovanför de omstridda medelhavsmotiven i den **8-e** och sista hälltavlan i Kiviksgraven ca 100-150 år senare. Vad skrivtecknet betyder är fortfarande okänt, men det kan inte förnekas att det är slående likt det numera helt förstörda tecknet som assessor Nils Wessman med den skicklige tecknaren Gustaf. F. Feldts assistans avbildade i Kiviksgraven 1756 under strikt överinseende av Nils Brocman, sedermera amanuens vid riksarkivet i Stockholm. Se följande sida.

Fenicierna har varit här

Att solen och havet har haft en stor betydelse för den man som blev begravd i Kiviksgraven för ca 3600 år sedan vittnar otvivelaktigt två utav bildmotiven i hälltavlorna tre, fyra och fem tydligt om. Det dualistiska två-talet tycks för den döde och hans efterlevande ha haft en utomordentligt stor betydelse under hans levnad. Det fanns ursprungligen förutom de två fyrekrade solmotiven och havsmotiven, två stiliserade skepp, två par yxor, en tvåhjulig stridsvagn med två förspända hästar samt två omegatecken.

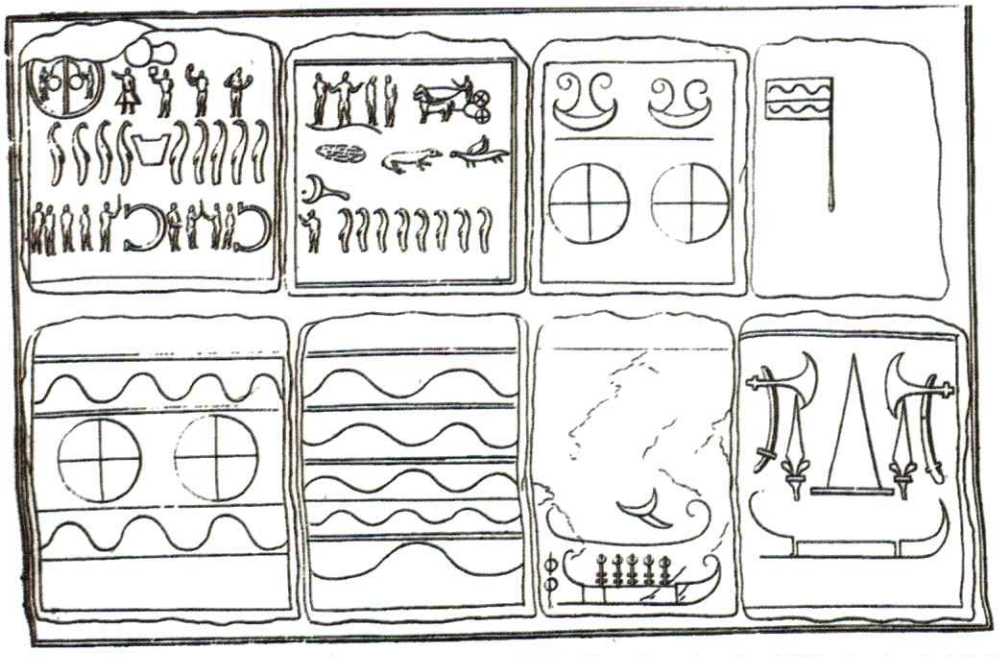

De åtta hälltavlorna som de såg ut sommaren 1756, då endast den 8:e hälltavlan hade blivit Skadad längst upp i den vänstra kanten. Teckning: Gustaf. F. Feldt.

Bildtavlan med kägelmotivet och paret med yxorna är närmast identiskt med feniciska baalssymboler samt det egyptiska hieroglyftecknet för *"pyramid"* som signifikativt nog betyder ***"kungligt gravmonument"*** och av egyptologen Barry Kemp har tolkats som en plats för en symbolisk återfödelse.

Anledningen till att den kägelliknande figuren ristades in i en utav hälltavlorna i Kiviksgraven, d v s den första i ordningen, men här på bilden ses som den sista i ordningsföljden är med största sannolikhet fenicisk oavsett att motivet föreställer en baalssymbol eller en hieroglyf med betydelsen *"kungligt gravmonument"*.

De kananeiska föralfabetiska ristningarna i klippblocket i norra Sinaiöknen påträffades 1905 av den välkände engelske arkeologen och egyptologen Sir Flinders Petrie (1853-1942). I skrivandes stund är dessa ristningar fortfarande odechiffrerade och därmed vet ingen ännu vad de betyder.

Delar av klippblocket i norra Sinaiöknen vari ett identiskt skrivtecken som det i Kiviksgraven finns inristat.

En ytterligare sensationell upptäckt i det här sammanhanget är utan tvekan de fyra föralfabetiska skrivtecken som 1916 påträffades i en grav nära Gezer i nuvarande Israel. Tecknen har ristats in i ett brons-föremål **varav ett av dem sticker ut som ett snarlikt föralfabetiskt omegatecken**. Ristningarna har daterats av egyptologen Alan Gardiner (1879-1963) till 1700-talet f.kr, och kan av allt att döma ha varit en direkt föregångare till de båda berömda omegatecknen i Kiviksgraven som ristades in ca 100 -150 år senare.

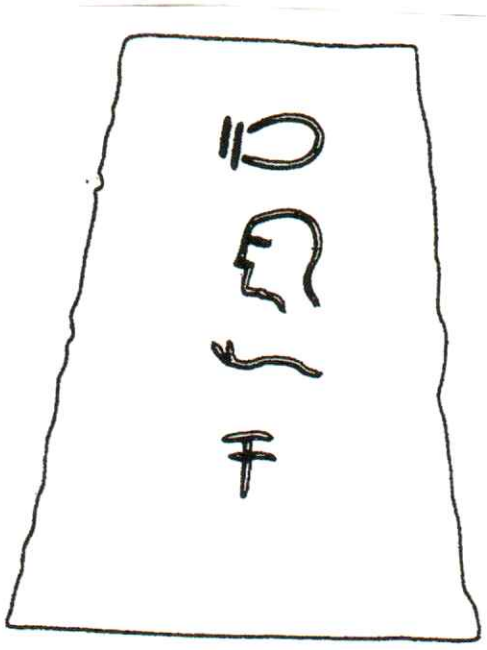

Föralfabetiska skrivtecken i ett bronsföremål som har påträffats i en kananeisk grav nära den forntida staden Gezer i den numera staten Israel. Överst ett snarlikt omegatecken! Ristningarna har daterats till 1700-talet f.kr.

Omegatecknets ursprung

Det är inte allt för ovanligt att besökarna i Kiviksgraven undrar över varför det finns två grekiska omegatecken inristade i en utav hälltavlorna i gravkistan, inte minst om de kommer ifrån Grekland och är ovana att se omegatecken inristade i andra kulturmiljöer än deras egen. Men så är fallet med de båda omegatecknen i Kiviksgraven vars bakgrund i detta historiska sammanhang är mycket äldre än det grekiska alfabetets uppkomst på 1100-900- talet f.kr.

Minst åtta-nio århundraden tidigare hade idén om ett alfabet utvecklats av Kananéerna ur de gamla kilskriftsystemen i mellersta östern där behovet av ett lättfattligt skrivsystem var stort till följd av en mera effektiv handel i medelhavsområdet. **Från kananéernas horisontbild var steget inte långt till det sjöfarande broderfolket "fenicierna", och deras samtida behov av ett lättillgängligt skriftspråk, som kom att gynna deras kontakter med omvärlden och med historiens vingslag genom århundradenas lopp fram till 1000-talet f.kr. bli grunden till grekernas alfabet med "omega" som det sista tecknet i ordningsföljden**. Men långt dessförinnan för omkring 3600 – 3500 år sedan ristades det in två omegatecken i den sista hälltavlan i Kiviksgraven. Detta betyder onekligen att de sjöfarande handelsmännen fenicierna redan på den tiden kände till omegatecknets betydelser, d v s "***slutet och början på något nytt***".

Det kom sedan att dröja flera århundraden fram till 800-talet f.kr. innan omegatecknet påträffades i den grekiske skalden Homeros berömda skriftverk, Odyssén och Iliaden. Med den bakgrunden är det kanske inte så märkligt att de grekiska besökarna i Kiviksgraven har undrat över varför det finns två omegatecken inristade i ett av nordeuropas märkligaste gravmonument.

Kananéer och fenicier anses vara den gemensamma folkgrupp som behärskade Palestina före israeliternas inträngande i området och senare trots många konflikter delvis assimilerade sig med varandra.

En plundrad fenicisk grav

Som framgår av de osteologiska undersökningar och kol-14 dateringar som enligt nedanstående tabell har gjorts på tänder och människoben som påträffats i och invid hällkistan i Kiviksgraven, står det klart att dessa fynd är **sekundära** och därmed flyttar bakåt gravens historik minst 150 år i tiden, d v s till 1600-1500- talet f.kr. Att döma av de tio fynddateringarna som här nedan redovisas har graven plundrats någon gång under 1400-talet f.kr. och därefter under sex- århundradens lopp återanvänts som en ceremoniell rituell offerplats. Detta betyder konkret att **den man**, för det måste det sannolikt ha varit som **primärt** blev begravd i Kiviksmonumentet inte kan ha varit en österlenbo, utan som titeln till den här boken redan har avslöjat en mäktig fenicisk handelsman med ett vidsträckt kontaktnät från och till högkulturerna i det östra medelhavsområdet. De inristade bildmotiven i gravkistan ger oss en tydlig vink om att så har varit fallet, och att det är av den anledningen som graven tidigt har blivit plundrad.

Tabell med kol-14 dateringar och osteologiska undersökningar
Dateringar av tänder och människoben i och intill hällkistan.

1. **24365:A.** Från kistans södra del, ett obränt skalltak, troligtvis fr en vuxen odaterad man.
2. **24365:A.** Från kistans mitt, ett bränt skalltak fr ung individ dat 1440-1210 f.kr.
3. **24365:A.** Från kistans mitt, en obränd tåled fr ung individ under 15 år dat 1270-1040 f.kr.
4. **24365:A. C:74**. Fr NV hörnet av kistan, en obränd tand fr 15-17-åring dat 1270-970 f.kr.
5. **24365:A. C:74**. Fr NV hörnet av kistan en obränd tand fr 25-35 årig man dat 1440-1120 f.kr.
6. **24365:A. C:74**. Fr NV hörnet av kistan, obränd tand fr tonåring, 13-14 år dat 1290-1000 f.kr.
7. **24365:A. C:48**. "Förgården". Obränd tand fr tonåring, 13-14 år dat 1220-840 f.kr.
8. **24365:A. C:48.** "Förgården". Obränd tand fr tonåring 13-14 år dat 1260-920 f.kr.
9. **24365:A. C:53.**, Tand fr tonåring 14-16 år fem meter SV om kistan dat 1390-1040 f.kr.
10. **24365:A. C:86.**, Tand fr en tonåring ca 14-16 år fem meter N om kistan dat 1430-1040 f.kr.

Som framgår av arkeologen Gustaf Hallströms fynd i och invid hällkistan år 1931, påträffades fragmentariska människoben samt tänder härrörande från nio tonåringar och en man i 25-35 års ålder. Efter Joakim Goldhahn 2005.

Det kol-14 daterade underlaget sträcker sig över en tidsperiod av ca 600 år och har ingenting med uppförandet av Kiviksmonumentet att göra. Istället bevisar de sekundära benfragmenten och tänderna från tonåringarna och mannen, att graven efter det att den har blivit plundrad på sitt ursprungliga innehåll under 1400-talet f.kr. att den sedan har återanvänts i rituella sammanhang, under de sex följande århundradena.

Plundringen

Att döma av den plundrade hällkistans återstående innehåll från den primära begravningen några århundrade tidigare, finner vi i hällkistan **1.** En bronsbit till en dolk eller svärd, vidare **2.** Ett bronsfragment av en fibula samt en bronsnål och ett stycke av en värjspets i brons, alltså typiska attribut för en framgångsrik man som har begravts någon gång under 1600- 1500 talet f.kr.

Att plundringar som den i Kiviksgraven har varit vanliga under bronsåldern är ett välkänt fenomen från exempelvis egyptiska gravanläggningar. När det gäller plundringen av Kiviksgraven föreligger först och främst det symboliska värdet av handlingen och därefter den ekonomiska tillfredställelsen som gravplundrare i alla tider har upplevt efter sina dåd.

Gravkammaren som den ser ut idag. Takstenarna till gravkammaren lyftes 1748 bort av några skattletande ortsbor. Därefter kom hälltavlorna i närmare 180 år att bli utsatta för väder och vind som förstörde flera av ristningsmotiven på stenarna. Flera hälltavlor blev också bortsläpade och sönderslagna. En utav dem har aldrig återfunnits. Foto: Bob G Lind.

Stranden vid Ängakåsen intill Kiviksgraven

Nils-Axel Mörner- Bob G Lind

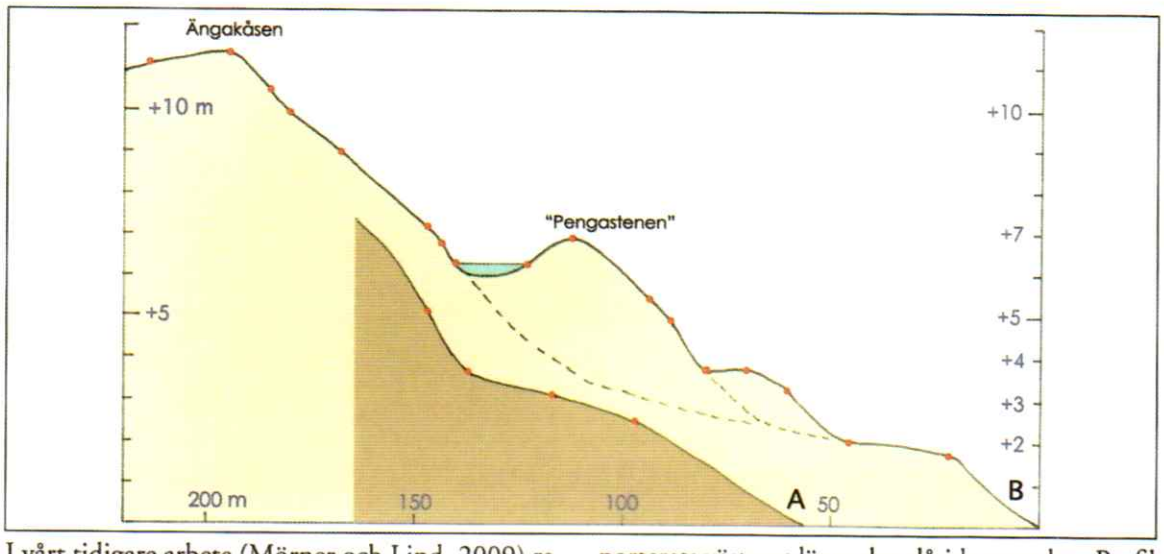

I vårt tidigare arbete (Mörner och Lind, 2009) redogjorde vi för två avvägda profiler vid Ängakåsen som dokumenterade två separata strandlinjelägen; ett övre vid ca +0,0 m från 4600 BP och ett undre vid ca +2,8 m från 3000 BP. Vid Ängakåsen har vi 2 avvägda profiler; dels huvudprofilen från själva skeppssättningen ner till den lilla hamnen (B), dels en profil österut (A). Profil A visar ett markant strandhak där material eroderats och transporterats västerut längs den dåtida stranden. Profil B visar två strandvallar vilka byggts ut från öster mot väster. På den översta vallen står "Pengastenen" omgiven av stenar som bildar en cirkel. När detta monument restes måste havet ha stått vid den lägre strandvallens nivå, d.v.s. ca +2,5 m. Dessa två strandnivåer passar utomordentligt väl med den beräknade strandförskjutningskurvan (ovan).

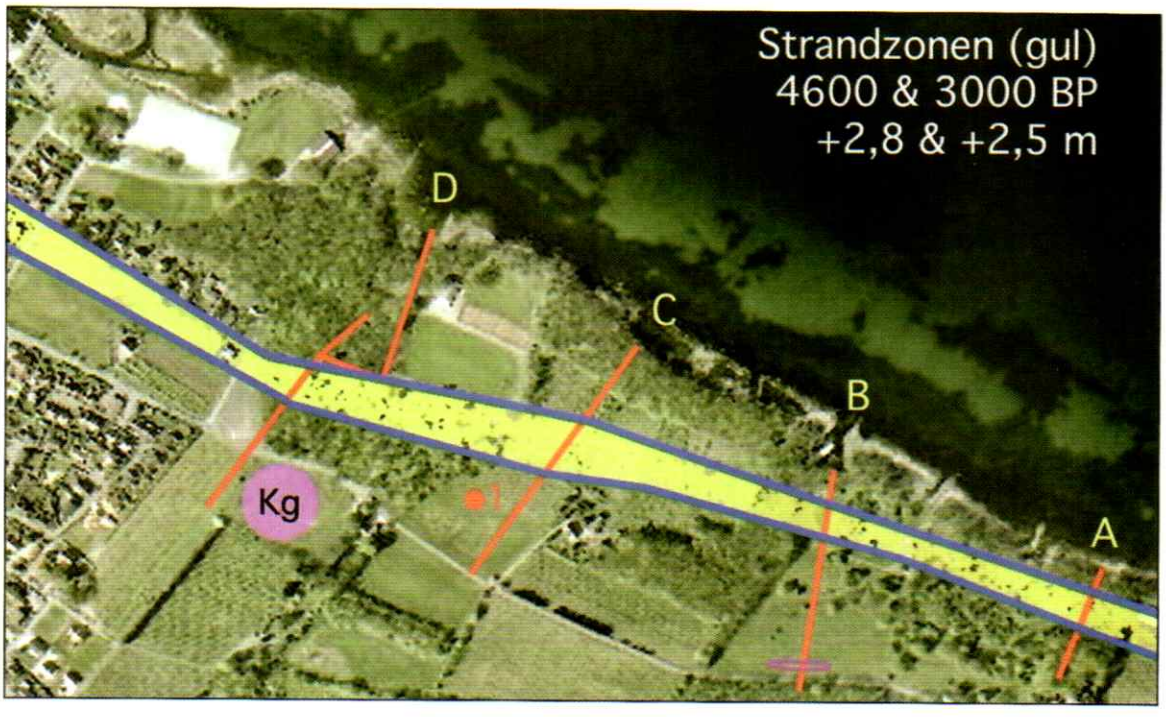

Strandens omedelbara läge vid Kiviksgraven för 3600 år sedan, enligt geologen och havsgeologen Docent Nils-Axel Mörners noggranna uppmätningar. Satelitfoto vari gravmonumentet är utmärkt.

Vi har senare kompletterat våra arbeten med två nya profiler i anslutning till Kiviksgraven. Dessa profiler visar strandlinjernas fortsättning västerut.

Strandzon vid de två höga havsytenivåerna 4600 BP +2,8 m och 3000 BP +2,5 m (gul zon) enligt morfologiska studier, fyra avvägda profiler (A–D) och en borrning (1). Kiviksgraven (Kg) hade ett direkt strandläge för 3000 år sedan (1000 f.Kr) bara 60 m från strandzonen. Erosion i profil A (strandhak) gav material till en hög strandvall i B och en bred strandvall i C. Förnyad erosion syns i profil D. I området runt profil D synes landningsförhållandena ha varit ypperliga för 3000 år sedan.

Strandläget för 4800 år sedan markeras av ett mycket kraftigt strandhak i profil A, där det eroderade materialet förts västerut till profil B och C. En förnyad erosion syns i profil D med viss materialtransport västerut.

Strandläget för 3000 år sedan markeras av en strandterrass i profil A, en mindre strandvall i profil B med strandhak vid +2.5 m, ett strandplan-strandhak i profil C vid +2,5 m och en strand med frisköljda block (precis som vid dagens strand) i profil D vid +2,5 m. Denna nivå stämmer perfekt med nivån nedanför Heimdalls stenar samt med den teoretiskt beräknade strandförskjutningskurvan för Vitemölla-Kivikområdet.

I borrhål 1 ser man de dubbla havsytenivåerna separerade av en låg nivå med torv- och gyttjeavsättning. Vi fann: 25 cm sandig gyttja, 30 cm strandsand, 10 cm torv och gyttja, samt över 20 cm strandsand.

Profil D går direkt invid Kiviksgraven (med sidoprofil även över graven). Detta gjordes för att bestämma gravens läge i förhållande till fornstranden under bronsåldern. Vår profil ger ett mycket klart strandläge vid +2,5 m. I den zonen ser vi ett brott mellan en plan strandyta och en stigande strandbrink (3 m hög och 20 m bred). Frisköljda block förekommer (precis som vid dagens strand) i området närmast bottnen mellan strandplan och strandbrink. Denna strand ligger 80 m från Kiviksgraven. En liten sandvall markerar vågornas topphöjd och den ligger bara 60 m från Kiviksgraven.

Mörner och Lind 2010

Foto: Bob G Lind

Upprinnelsen till denna forskning

Österlenskalden Theodor Tufvesson 1884-1952 gav sig i mitten av 1930-talet i kast med den mytomspunna staden *"Malestad"*, som enligt de gamla sägnerna i Ravlunda socken har varit belägen vid skepparpsåns utlopp ett stenkast ifrån den idag välkända Havängsdösen. I gammalt tal på Österlen betyder *"Malestad"* med förleden (Male = stad) och efterleden (Stad = plats), rätt och slätt en sandig plats, vars betydelse är väl belagd i medeltida dokument. Jag syftar då närmast på Theodor Tufvessons uppsats i ämnet, vars dåtida beskrivningar inte hindrar att *"Malestad"* långt bort i forntiden har varit en betydelsefull handelsplats med långväga medelhavskontakter vars köpmän har åtrått den guldgula bärnstenen på stränderna, samt inte minst de rika bärnstensådrorna i strandbackarna mellan Kivik och skepparpsåns mynning vid Haväng.

"Till Österlen vill jag fara är för övrigt titeln till en turistbroschyr signerad av Theodor Tufvesson 1929"

Skepparpsåns utlopp i Östersjön och därmed även det mytomspunna område som långt bort i forntiden har varit en känd handelsplats och kallats för Malestad. Till höger i bilden syns den berömda Havängsdösen från stenåldern. Foto: Staffan Håkansson

Fynden vid skepparpsåns mynning

På den södra stranden utmed skepparpsåns utlopp har det påträffats en hel del fynd från bronsåldern, bl a yxor, dolkar, en rakkniv av brons, ett spänne av brons, en fibula av brons **samt en unik fenicisk handelspärla av elfenben som självaste kronprinsen och arkeologen Gustav Adolf, sedermera Sveriges konung tillsammans med prins Eugen dokumenterade och fotograferade i Skepparp sommaren 1934. Den närmaste historiken kring den feniciska pärlan har sedan omedvetet glömts bort i det kungliga bernadottska biblioteket på Stockholms slott.** Vidare inte att förglömma har det i området även hittats romerska mynt som kan härledas till sex romerska kejsar-perioder och därmed tydligt bekräftar att romarna långt senare har varit lika förtjusta i bärnsten som Assyrierna, Mykenerna och Fenicierna var minst 1800-1600 år före dem.

Skepparpsåns utlopp utifrån en annan synvinkel vid Skepparp. Foto: Staffan Håkansson

Mera fakta

Lika förtjusta i bärnsten var som sagt även assyrierna, som i den kungliga huvudstaden Nineve för 3800 år sedan lät rista in detta unika kilskriftsmeddelande på en obelisk.

"På havet av föränderliga vindar fiskar mina köpmän efter pärlor-
På havet där polstjärnan kulminerar fiskar de efter gul bärnsten".

Den 3800 år gamla assyriska kilskriften i Nineve översattes 1876 av den franske assyriologen Jules Oppert, som menade att det var ingen mindre än den assyriske kungen själv som låtit rista in budskapet i obelisken till solgudens ära. Samma svar ger även den amerikanska arkeologiprofessorn Pathy. C. Rice som i en avhandling har förklarat att ***"På havet med de föränderliga vindarna"*** **syftar på Persiska viken, och** ***"på havet där polstjärnan kulminerar, syftar på östersjö-området"***. **Därmed har den sydostskånska kusten vid Kivik med sina bärnstensådror och all ilandfluten bärnsten legat bra till för export och därmed samtidigt importen av sofistikerade bronsföremål.**

På kuststräckan mellan Kivik, Vitemölla, Haväng och Ravlunda, kan den som söker finna ilandfluten bärnsten efter hårt stormväder. Här ett exempel på en vacker röd bärnsten som efter nattens storm spolats iland på stranden vid Vitemölla. Bärnstenen är 10x7 cm d v s ett sällsynt stort exemplar. Foto: Bob G Lind

Handelsrutterna till Östersjön

I detta sammanhang kan poängteras att de assyriska kungarna i Nineve med största sannolikhet anlitade feniciska sjömän och köpmän för de långväga handelsfärderna utmed havskusterna och genom flodsystemen upp genom Europa.

På den tiden gick de viktigaste handelsrutterna ifrån det mittanniska och assyriska rikena västeröver ut till den långt senare berömda **feniciska handelsstaden Ugarit** och därefter vidare via den numera turkiska sydkusten och västkusten norr ut via Bosporen upp längs med den västra svartahavskusten in i floden Dnestér och vidare genom flodsystemen in i floden Weisel och till sist ut ***"på havet där polstjärnan kulminerar"***. I detta sammanhang lär *"på havet där polstjärnan kulminerar"* har varit skånes sydöstra kust där berget Stenshuvud har utmärkt sig som ett tydligt landmärke för bärnstens-handeln.

Stenshuvud sett från havssidan söderifrån. Foto: Bob G Lind

Vattenlederna mellan Medelhavet och Östersjön

Feniciernas handelsrutter i östra medelhavsområdet samt flodsystemen upp till norra Europa där polstjärnan kulminerar. Karta: Bob G Lind

Kiviksgraven

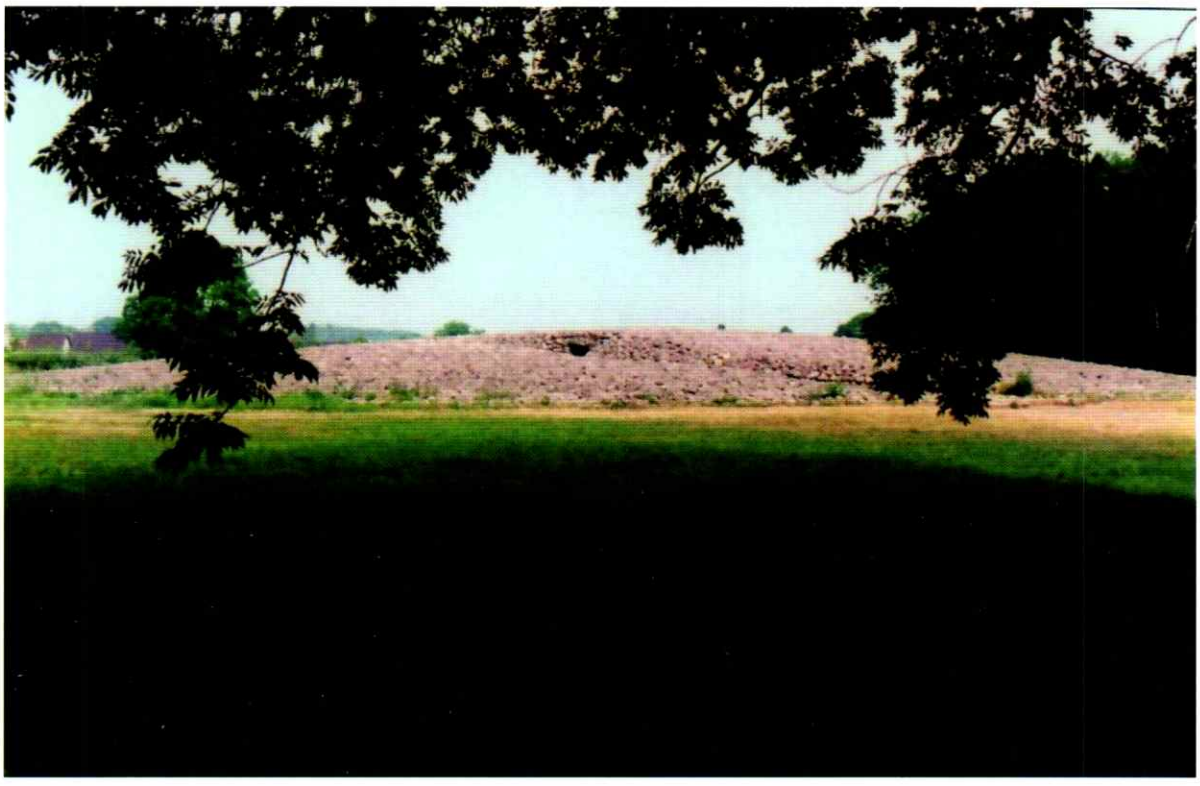

Kiviksmonumentet eller Bredarör som det även har kallats. Foto: Bob G Lind

Porten till Kiviksgraven får många besökare att tänka på förebilden, nämligen lejonporten i Mykene på Peleponnesos i Grekland. Foto: Bob G Lind

Kiviksgraven och spåren efter Fenicierna

Med ett kananéeiskt föralfabetstecken, två omegatecken, ett tredje i närområdet, samt en fenicisk handelspärla av elfenben, en fenicisk Fallossymbol samt rika bärnstensådror i sluttningarna bortåt Skepparpsån till, kan jag med referenser till det kungliga kilskrifts-meddelandet i Nineve för 3800 år sedan hävda att feniciska handels-män på den tiden regelbundet besökte kiviksområdet på jakt efter den högt värderade nordiska bärnstenen.

Det är heller inte omöjligt att de sjöfarande fenicierna under flera århundraden hade en stationär handelskoloni i området. Bärnstenshandeln var en lukrativ bransch för fenicierna, och de var noga med att aldrig avslöja varifrån bärnstenen hämtades. Inte undra på att fenicierna i sin marknadsföring av den guldgula bärnstenen kunde skryta med att ***"en guldgul bärnsten var mera lik solen än någon annan pärla eller juvel som de i flera årtusenden idkade handel med"***.

Med dessa grundläggande fakta för ögonen är det kanske inte så märkligt att man i de mykenska kungagravarna i Grekland som daterats till 1600-talet f.kr har påträffats rikligt med bärnsten och bärnstenssmycken som efter noggranna analyser av syrainnehållet har visat sig höra hemma i Östersjön, och därför med den bak-grunden inte omöjligt tillhör den bärnsten som spolades upp på stränderna mellan Kivik och Haväng för 3800-3600 år sedan. Se all bärnsten från Östersjön som idag återfinns på nationalmuséet i Athèn väl värt ett turistbesök till Grekland.

Kungagravarna i Mykene

Här grävdes de mykenska schaktgravarna ut. Den dubbla muren runt om skyddade kungafamiljernas gravar på 1600-talet f.Kr. Rikligt med östersjöbärnsten har påträffats i de mykenska gravarna. Foto: Nils-Axel Mörner.

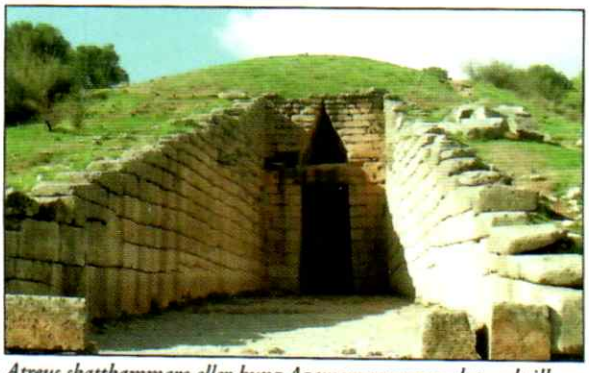

Atreus skattkammare eller kung Agamemnons grav daterad till ca. 1300-1250 f.Kr. Foto: Nils-Axel Mörner.

Lejonporten i Mykene, kung Agamemnons stad. Den mykenske kungen Agamemnon är enligt Illiaden Trojas besegrare. Foto: Nils-Axel Mörner.

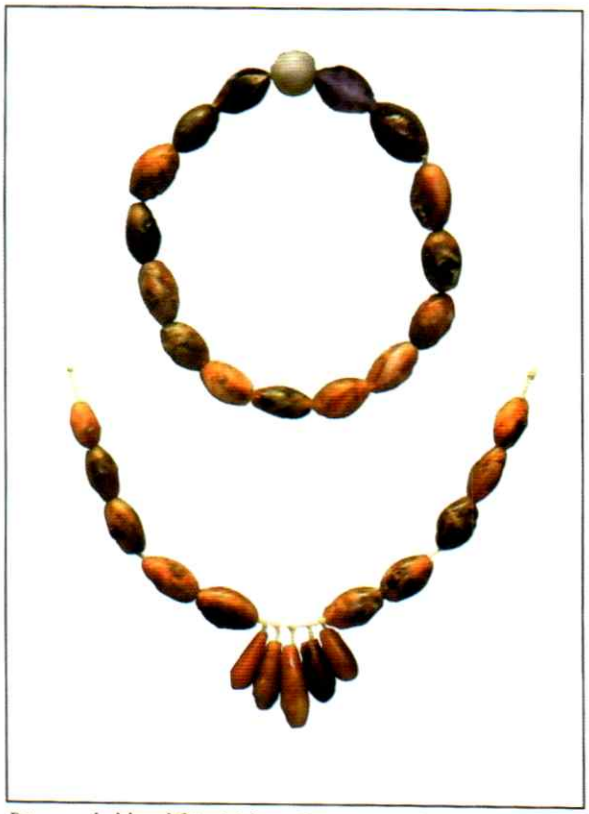

Bärnstenshalsband från Mykene. Bärnstenssamlingarna från Mykene förvaras på National Archaeological Museum, Aten Grekland. Foto: Nils-Axel Mörner.

Bärnstensjuveler från Östersjön

Bärnstenshalsband från östersjön som har påträffats i Mykenska furstegravar daterade till 1500-tqlet f.kr. National Archaeological Museum, Athen Grekland. Foto: Nils-Axel Mörner

Bärnstenshalsband påträffat i en mykensk furstes familjegrav ca 1600 f.kr. National Archeaeological Museum, Athen Grekland. Foto: Nils-Axel Mörner

Nordens guld: Bärnsten från Östersjön, påträffats i ett Feniciskt handelsskepp som sjönk år 1315 f.kr. utanför den gamla hettistiska staden, som idag heter Ulu Burum i Turkiet. Bärnstensfynden förvaras idag på Bodrums marinmuseum i Turkiet. Foto: Erkan Asanovski

Rekonstruktion av det feniciska handelsskepp som sjönk år 1315 f.kr. Lasten bestod av mykenska och feniciska handelsvaror samt bärnsten från Östersjön

Rekonstruktion av det Feniciska skepp som sjönk utanför den sydturkiska staden Ulo Burum 1315 f.kr. De unika fynden från skeppet förvaras idag på Bodrums marinmuseum i Turkiet. Foto: Arkan Asanivski.

Att mykenska och feniciska handelsmän har haft ett gott samarbete med varandra har en fenicisk statyett lämnat en god antydan om. I vrakspillrorna efter ett mykenskt handelsskepp som sjönk utanför den sicilianska staden Selimunte på 1300-talet f.kr. påträffades i mitten av 1950-talet en brons-statyett föreställande den feniciske guden Baal. Bronsstatyetten har sannolikt gjutits i handelsstaden Ugarit och därefter tagits ombord på skeppet av feniciska handelsmän.

Ett mindre bärnstenshalsband från det sjunkna skeppet. Foto: Erkan Asanovski.

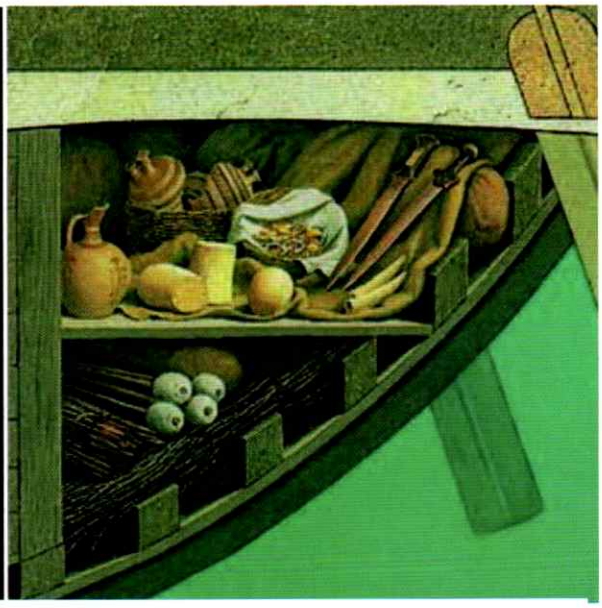

I det feniciska skeppets akterutrymme förvarades bärnstenen tillsammans med silver, guld och elfenben. Foto: Erkan Asanovski

Förklaringar

Asine var för 3600 år sedan en känd mykensk handelsstad där fenicierna marknadsförde sina handelsvaror. Så och i det närliggande "*Mykene*" vari de mytomspunna kungagravarna har påträffats rikligt med östersjöbärnsten som transporterats dit av fenicierna. Stridsvagnsekipaget på bildsten **7** är identiskt med mykenska motiv på grekiska bildstenar och vasmålningar som daterats till 1600-talet f.kr. alltså samtida med inristningarna i Kiviksgraven.

De fågelliknade skepnaderna på stentavla **8** har som exempel av flera forskare jämförts med processionsmotiven i Hagia- Triadasarkofagen på Kreta och andra dylika motiv på vaser och stentavlor från samma tid. I bildtavla **8**, d v s den sista i ordningsföljden har två feniciska omegatecken ristats in av en sannolikt livsbejakande anledning. Omegatecknet som ursprungligen härstammar ifrån kannanéerna utgjorde vid byggandet av Kiviksgraven ett betydelsefullt tecken för fenicierna vars gudomliga föreställning betydde "***slutet och början på något nytt***" och därmed i religiös bemärkelse "***ett fortsatt liv efter döden***". **Med den överblicken är det inte så märkligt att två omega-tecken har ristats in i den åttonde och sista bildtavlan i Kiviks-graven. - Detta betyder tveklöst att fenicierna måsta ha varit på plats i Kivik då omegatecknen ristades in för ca 3600 år sedan.**

Den feniciska ugglan

Kopian vid Ales stenar

Det är inte omöjligt att det är Fenicierna som har haft ett finger med i spelet då Ales stenar restes efter solens upp- och nedgångar för 2800- 2700 år sedan. Fenicierna hade som egyptierna en solkalender som beräknade solens upp- och nedgångar efter samma system som Ales stenar står uppställda efter under ett solår. En intressant aspekt i detta sammanhang är att lantbrukaren Edvin Jönsson 1954 råkade plöja upp en utformad bärnstensuggla ett tiotal meter sydost om akterstenen där solen går upp vid vintersolståndet. Ugglan ansågs i feniciernas mytologi symbolisera vishet, lärdom och kunskap och präglades av den orsaken in i deras silvermynt för ca 2800-2700 år sedan.

De feniciska spåren

Med visshet om feniciernas välkända handelsplatser runt om i kuststäderna vid Medelhavet däribland, "Asine" några mil ifrån "*Mykene*" på Pelepenossos, "*Knossos*" på Kreta och "*Cagliari*" på Sardinien kan vi vara helt säkra på att de "mykensk – feniciska influerade bildmotiven i Kiviksgraven, samt fallossymbolen som är rest strax norr om Kivik och Vitemölla har förmedlats av de sjöfarande fenicierna.

Med denna bakgrund är det inte särskilt märkligt att det har påträffats en fenicisk handelspärla av elfenben i området och ett kananeiskt alfabetstecken samt tre inristade feniciska omegatecken och vidare ett fjärde i närområdet vars gemensamma nämnare styrker att fenicierna har anlagt en handelskoloni i Kivik för ca 3600-3500 år sedan. Se nästa sida.

Den feniciska pärlan

Den feniciska pärlan som kronprins Gustav Adolf sedermera kung av Sverige fotodokumenterade i Skepparp sommaren 1934. Dokumenten förvaras idag på Kungliga bernadottska biblioteksarkivet på Stockholms slott. Foto: Kronprins Gustav Adolf

Aktuella hällbildstavlor

Hälltavla 8 till vänster med de båda omegatecknen samt överst i tavlan det sönderslagna kananèeiska alfabetstecknet som numera med fejkad pulversten ersatt den vänstra delen av det förstörda hällmotivet. Till höger hälltavla 7 med den berömda stridsvagnen som närmast liknar egyptiska stridsvagnar för ca 3600 år sedan. Motiven har ibland jämförts med snarlika bildmotiv i Grekland som daterats till 1600-talet f.kr.

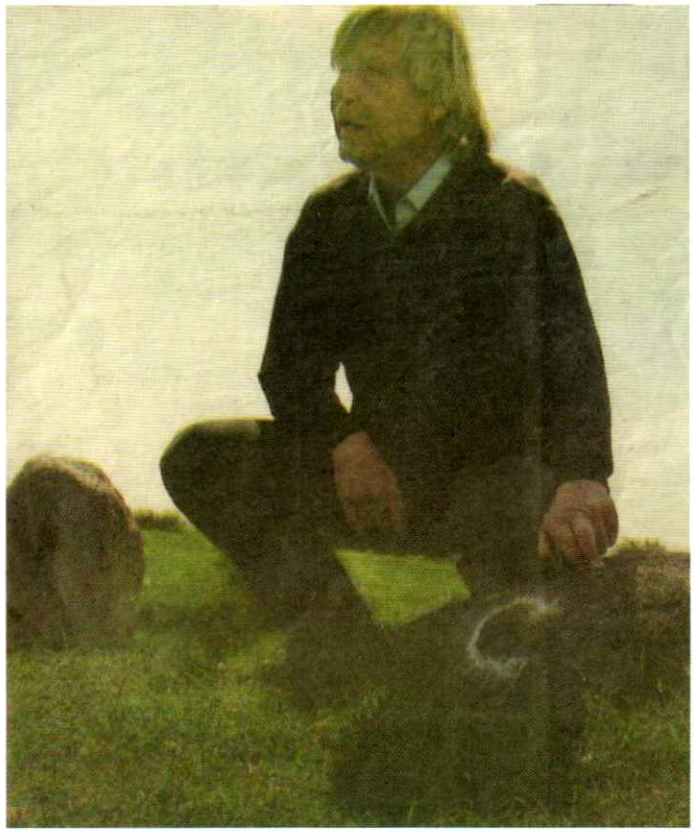

Heimdalls stenar, författaren och det omtalade omegatecknet.
Foto: Skånska dagbladet

Bildsida

De nio skålgroparna i stenkretsen Höga stenar av mig omdöpt till Heimdalls stenar förmedlar en svunnen mytologisk era i österlens bronsålderstida historia. Foto: Bob G Lind

De djupa ristningarna i dessa båda stenblock ca två km norr om Kiviksgraven, kan i det ena fallet klart verifieras som ett omegatecken, vars ursprung har bekräftats. Foto: Bob G Lind

En hyllning till Sven Nilsson

Jag vill i detta sammanhang åter igen passa på att hylla den välkände lundaprofessorn Sven Nilsson (1787-1883) som år 1875 i svenska fornminnesföreningens årsbok sidan 1-39 författade den dåtida ytterst kontroversiella artikeln "***Feniciska kolonier i Skandinavien***". I artikeln hävdade Nilsson att det baalsdyrkande sjöfarande handelsfolket fenicierna från de östra delarna av medelhavsområdet (nuvarande Israel, Libanon och den syriska kustremsan i norr) under äldre bronsålder anlagt en handelskoloni i sydöstra Skåne. Därifrån förde de sedan baalskulten vidare längs med kusterna i södra Skandinavien där spåren av dem fortfarande är synliga. **Några exempel är Hogahem och Vitlyckeristningarna i Bohuslän, se följande bilder, samt de ifrån Simrisristningen strax söder om Simrishamn. Dessa 3600 år gamla fallossymboliska hällristningar leder oss osökt till baalskulten vari helgedomarna även präglades av resta fallossymboler och andra bildstoder, exempelvis kärleksgudinnan Astarte som i myten befrämjade den gudomliga fruktbarheten mellan man och kvinna**.

Heimdaals stenar: En prydlig fallossymbol med sina attribut vars kännetecken ingen kan förneka! Den bronsålderstida uppställningen kan nås och beses ca en km nordväst om badplatsen i utkanten av byn Vitemölle. Därifrån vandrar man sedan snett upp över krönet till vänster om det stora skogspartiet. Väl förbi detta, tar man till höger ut på ängen åt norr tills man kommer fram till en djup ravin som omges av ett stort skogsparti. Innanför ravinen hittar man lätt fallossymbolen och vidare omegatecknet i den ringformade stenformationen cirka 50 meter därifrån. Lycka till! Foto: Bob G Lind.

Spåren efter baalskulturen i Skandinavien

I alla baalshelgedomar var det tillåtet med offentliga samlag under de årtusenden som baalskulten var den förhärskande religionen i de feniciska handelsstäderna i östra Medelhavet. Om så och har varit fallet omkring den **fallossymbol som rests på åsen mellan Kivik och Haväng vet vi inte**, men det är högst troligt. Tydliga bevis för baals-kultens existens i sydskandinavien är nämligen otvivelaktigt även den nyligen påträffade **fallossymbolen i Rollsbo nära Göta älv, samt fallosstenarna på ön Tjörn varav den ene på Tjörns museum i stort sett är en kopia på den i Rollsbo som anses vara bra mycket äldre än 3000 år gammal. Det finns ytterligare en fallossten i Valla kyrkby på Tjörn samt *"Röde sten"* som är belägen strax söder om Grebo i Östergötland. De redovisade fallossymbolerna har alla påträffats nära bronsålderns viktigaste vattenvägar.**

Man med erigerad penis på hällristningen i Simrislund söder om Simrishamn ca 2 mil från Kivik. Foto: Bob G Lind

Älskande par vigs av yxbärande vittne under äldre bronsålder. Hogahemristningen Bohuslän eft P.V.Glob 1969.

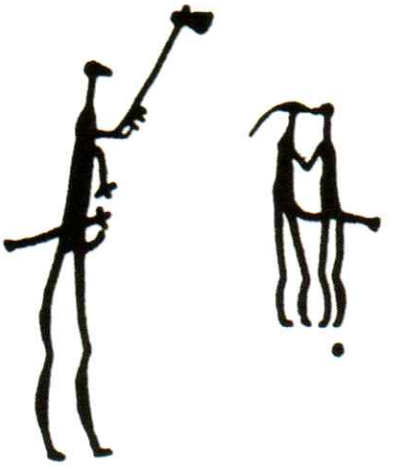

I en liknande scen vigs på vitlyckeristningen i Bohuslän ett annat par enligt samma procedur. Efter Coles 1994.

Fallossymbolen i Rollsbo, nära Göta älv

Vid en arkeologisk undersökning i Rollsbo några hundra meter från Göta älv påträffade arkeologen Gisela Ängeby denna förnämliga fallossymbol d v s en stenpenis som anses vara mer än 3000 år gammal. Fallosen är numera utställd på Bohusläns museum i Uddevalla. Foto: Arkeolog Gisela Ängeby 2019.
Den här fallossymbolen hade onekligen Sven Nilssons belackare för 150 år sedan haft svårt att förklara bort!

Fallossymbolen på Tjörn

Denna fallossymbol påträffades på 1930-talet av en lantbrukare på Tjörn öster om Hakenäset ca 300-400 meter från stranden vid Hakefjorden. Fallosen kan idag beskådas på Tjörns museum väl värt ett besök.
Foto: Eva Ericsson, Tjörns hembygdsmuséum.

Fenicisk fallossymbol nära Cagliari på Sardinien

Cagliari var en utav feniciernas mest kända handelsplatser i medelhavsområdet under nära 2000 år.
Foto: Hans Ekerow

Frukbarhetsgudinnan Astarte och himmelsguden Resef

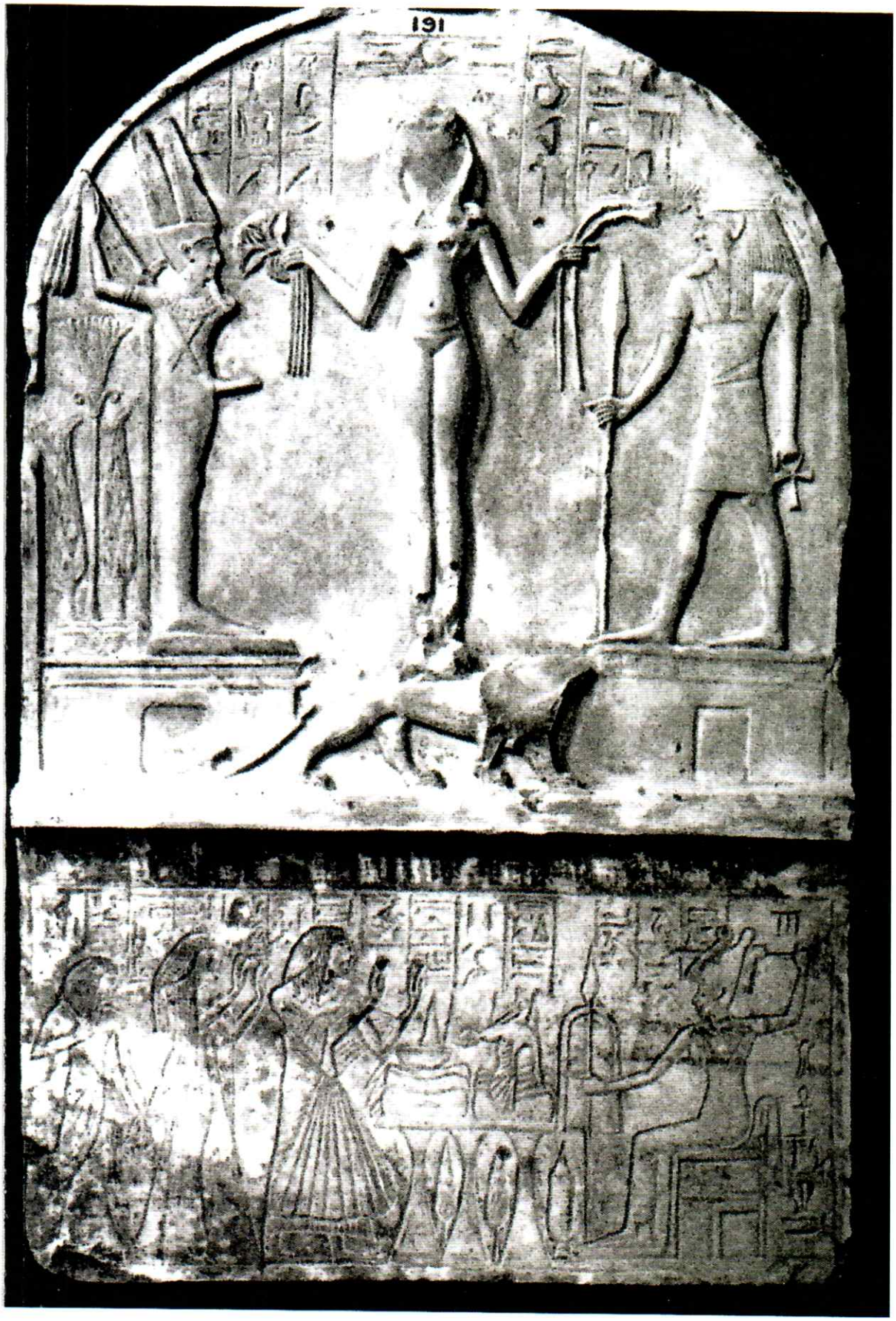

Stele föreställande kärlek och fruktbarhetsgudinnan Astarte med sitt lejon framför sina fötter. Till vänster himmelsguden Resef med erigerad penis, procession inför guden Baal sittande på sin tron. Bethshean, nära Jordanfloden. Tell-et-ajjul ca 1500 f.kr.

Fakta om feniciernas handelsresor

Historieskrivningens fader Herodotus (484-424 f.kr) försökte flera gånger ta reda på varifrån fenicierna hämtade tenn till sin brons och bärnsten till sina smycken. I sitt välkända historiska verk *"Herodutus från Halikarnassos"* skriver han år 450 f.kr. såhär *"Jag har icke oaktat av all möda kunnat av ett enda ögonvittne få några underrättelser om ett hav som ligger bortom Europa. Men så mycket är visst, att bärnstenen kommer till oss från de yttersta landsändarna"*.
Herodotus trodde som alla andra medelhavsfolk gjorde på den tiden, att Europa var en ö mellan oceanerna. Hur bärnstenen kom till medelhavsländerna fick Herodutus trots åtskilliga försök aldrig någon fenicisk sjöman att avslöja. Den hemligheten hade fenicierna vid den tidpunkten varit ensamma om i minst 1500 år.

Mera historik

I boken "Vår äldsta konst" som utkom 1950 beskriver den svenska arkeologiprofessorn Holger Arbman kiviksgravens hällristningsmotiv på följande sätt *"**Dessa scener står så främmande i nordisk miljö att man har sett dem i samband med den blomstrande bronsåldern på Kreta och över huvud taget i östra medelhavsområdet.***
Lundaprofessorn Sven Nilsson tänkte sig i ett arbete från 1862 att Kiviksgraven var ett minne från en fenicisk koloni på skånes östkust. ***Tanken kan låta barock, men är den så helt gripen ur luften?***
Kiviksgraven är byggd av en storman omkring 1400-1300 F kr. den tid då våra nordiska bronser finner en elegant spiralornamentik som har sin motsvarighet i det grekiska Mykene. På Kreta har man funnit en stensarkrofag med målade figurscener som bildar slutna tavlor i likhet med de i Kiviksgraven, som jämförelse". **Budskapet går inte att ta miste på!** För ca 3600 år sedan offrades ett vackert välslipat bärnstenshalsband i en rikt utsmyckad furstugrav i Mykene. 100 år senare är nordisk bärnsten via varuutbytet med östersjöområdet så populär i Grekland att den kom att värderas högre än guld. Med

denna historiska bakgrund finner vi den huvudsakliga anledningen till varför Kiviksgraven byggdes för ca 3600-3500 år sedan.

Skärskådar vi dessutom de båda ortsnamnen Kivik och Ravlunda finner vi att de är sammansatta av två ord, nämligen **Ki och Vik samt Rav och Lund**. **Ki**, som är ett forngermanskt ord har samma gemensamma nämnare som det besläktade anglosaxiska ordet key, vilket betyder nyckel. Kivik torde därmed betyda "nyckelviken, d v s en frihamn för köpenskap". **Rav betyder inom det fornskånska och danska språkbruket bärnsten, medan lunda eller lund betyder den heliga lunden där man har utfört kultreligiösa handlingar eller offrat till gudarna.**

Rika bärnstensådror i området

Ravlunda bokelund, där bärnsten ofta spolas upp på stranden efter skarpa stormväder.
Foto: Staffan Håkansson

Den naturliga hamnen för 3600 år sedan

Havsviken vid skepparpsåns mynning för 3600 år sedan enligt geologen Nils-Axel Mörners beräkningar. Bärnsten har i alla tider påträffats längst hela åmynningens sträckning upp emot Örakaren och markerna däromkring. Översikt och dokumentationer har gjorts av havsgeologen Nils-Axel Mörner. Satelitfoto.

Enligt geologen och havsforskaren Nils-Axel Mörner stod havsnivån för 3600 år sedan nästan tre meter högre än vad den gör idag utmed österlenkusten. Detta betyder att mörners beräkningar i den bifogade flygbilden över Skepparpsån, **här är markerad med röd linje var helt översvämmad av vatten och som den blå lagunen visar därmed utgjorde en naturlig hamn för alla de köpmän som bedrev handel med bärnsten**. Det intressanta i detta sammanhang är sockenprästen Jonas Floraèus beskrivning anno 1743 i sin bok med titeln "*Floréus antquatis*", se sidorna 117-118. "*Emellan Maglehem och Simrishamn när man är kommer upp till backen vid Skepparp ser man det ljuvliga Raflunda bokelund, där bärnsten finns i synnerhet efter skarpt stormväder, vilken sig i den fina sanden fördöljer varvid är att påminna det raf eller bärnsten icke allenast finns här som på flera andra ställen endast i hafsstranden den tid Plinus utmärkt och var fiskare berättat, utan och i ett berg utmed Raflunda bokelund intill skepparpsström och ut mot hafet, vilket berg förr varit lika i höjd med den öfriga jordmånen* ***där ravådror föro detta äro funna***".

Den ursprungliga havsviken för 3600 år sedan

Här roddes eller seglades skeppen in för 3600 år sedan då hela detta område var översvämmat av havs- och åvatten. Närmast ses Skepparpsån rinnande ut mot dess mynning. Foto: Staffan Håkansson

Bärnstensådror vid Verkeåns utlopp i Skepparp

Del av den gamla bronsåldersvikens inlopp, för 3600 år sedan. Numera skepparpsåns utlopp i Östersjön. Enligt gamla och nya uppgifter finns det massor av bärnsten och rikligt med bärnstensådror invid Skepparpsån och dess omgivningar. Foto: Bob G Lind

Nils-Axel Mörner och författaren vid Klammerbäcken

Författaren tillsammans med havsforskaren och geologen Nils-Axel Mörner vid Klammerbäcken mellan Kivik och Haväng. Foto: Lars Westman känd från tidningen Vi.

Järvt och rådigt

Med denna information som underlag har geologidocenten Nils Axel Mörner (1938-2020) med stor möda i sandbackarna ovanför stränderna kontrollerat Floraèus uppgifter via ett 25-tal borrningar i området. **Vid dessa unika undersökningar påträffade han åtta rika bärnstensådror bestående av bland många andra nyanser guldgula bärnstenar. Dessa rika bärnstensådror styrker med råge socken-prästen Jonas Floaréus beskrivningar och därmed också feniciernas jakt på den guldgula bärnstenen i Kivik och ravlundaområdet för 3800- 3600 år sedan, ja, förmodligen långt fram i yngre bronsålder.**

Bärnstensådrorna och möjliga konsekvenser

I det här unika sammanhanget torde det slutligen vara på sin plats med en tydlig förklaring gällande "**östersjöbärnstenen**" som i vetenskapliga termer egentligen kallas för baltisk bärnsten, precis som Östersjön, vars egentliga benämning är det Baltiska havet. I all bärnsten från det "*Baltiska havet*" d v s Östersjön innehåller en bärnsten ca 3-8 procent succinitsyra som i kvalitetssynpunkt gör den till en av de allra bästa bärnstenssorterna som över huvud taget finns i världen. Om man idag som i Lettland och Litauen skulle sätta igång grävmaskinerna i backarna söder om Skepparpsån mot Vitemölla och Kivik, skulle detta innebära ett ekonomiskt klondike för de närings-idkare som skulle få ett sådant tillstånd. Området skulle då som på feniciernas tid åter bli ett mecka för all bärnstenshandel i Kivik och ravlundaområdet.

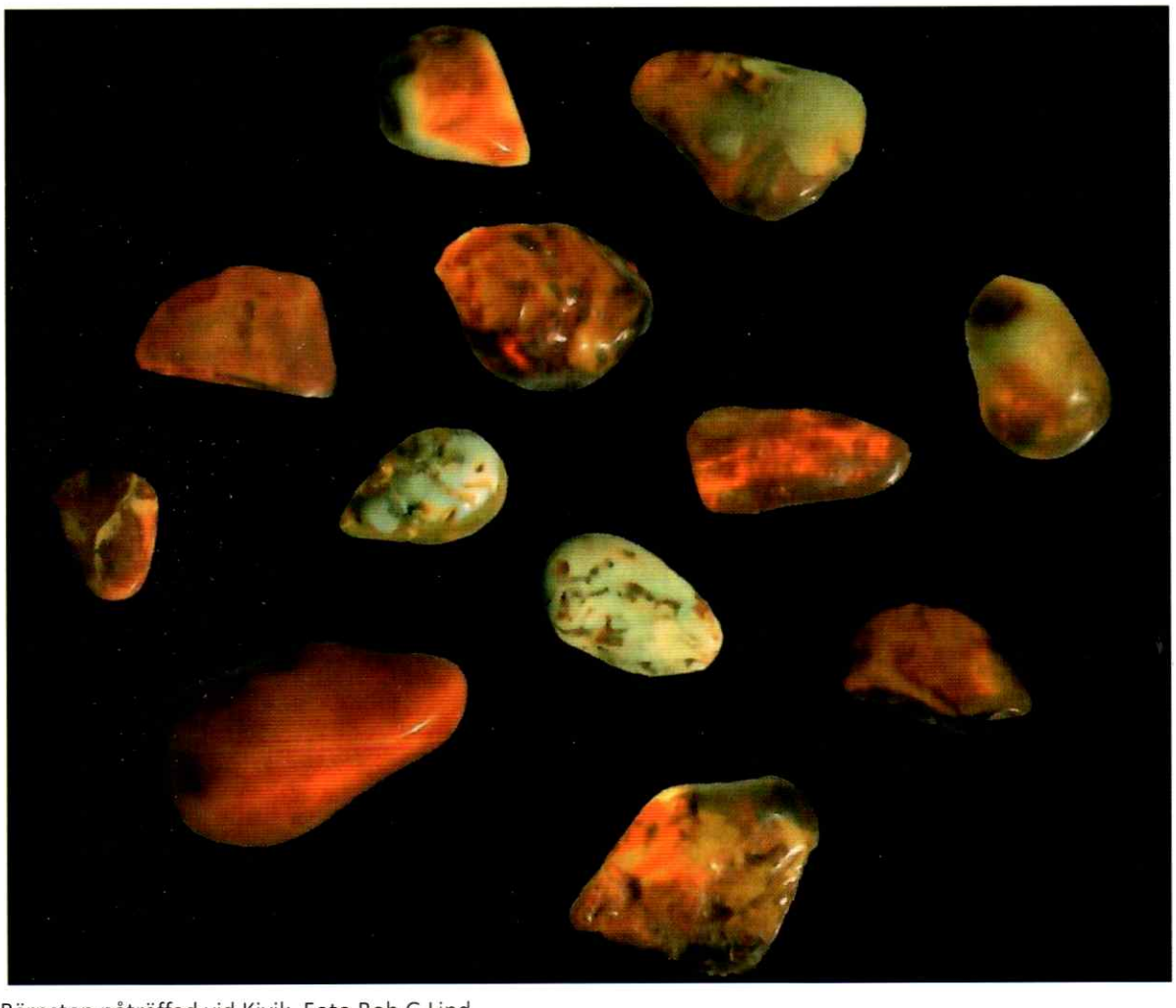

Bärnsten påträffad vid Kivik. Foto Bob G Lind

Sammanfattning

Som redovisats har omegatecknet sitt ursprung hos broderfolket kananéerna, där det snappades upp av fenicierna och senare fick betydelsen, *"slutet och början på något nytt"*. **Det tredje omega-tecknet** påträffade jag inte allt för långt ifrån den plats där fiskaren Hans Andersson 1922 fann den feniciska handelspärla som **kronprins Gustav Adolf, sedermera kung Gustav VI Adolf tillsammans med prins Eugen dokumenterade och fotograferade av i Skepparp sommaren 1934**. Ett tjugotal år senare ritade Hans Anderssons barn-barn folkskoleläraren Svea Johnsson av pärlan så som hon kom ihåg den efter det att den blev stulen i slutet av 1940-talet. Kvar idag finns därmed endast kronprins Gustav Adolfs originalfoto av pärlan som jag med hjälp av den vänliga personalen i det Kungliga bernadotte-biblioteket på Stockholms slott slutligen lyckades finna, efter ett gediget letande, till min och den kungliga personalens stora glädje. **Se längst bak i boken tidningsartikeln om Svea Johnsson och platsen där pärlan påträffades på stranden i Skepparp 1922.**

Slutligen vill jag återkomma till **den präktiga fallossymbolen** i forn-lämningsområdet *"Höga stenar"*, nu omdöpt av mig till *"Heimdalls stenar"* som i förgången tid har orienterats i en rak norr-södergående riktning, **vari det tredje omegatecknet** har blivit djupt inristat i ett av de stenblock som ingår i en rund stenkonstruktion som har orienterats efter solens upp- och nedgångar vid vinter-solståndet, sommarsolståndet, vårdagsjämningen och höstdag-jämningen. **Den mäktiga fallossymbolen i form av två stora runda stenblock föreställande testiklar och däremellan en långsmal sten i form av en penis kan ingen besökare ta miste på.** Med den här typen av formationer kan vi vara helt säkra på att fallossymbolerna tillhör den invandrande baalskulten som de kulturförmedlande fenicierna har lämnat efter sig på Österlen och till synes flera andra platser längs stränderna och vattenlederna i Sydskandinavien.

Sist men inte minst, det fjärde omegatecknet

Ett fjärde omegatecken som ytterligare förstärker historiken bakom feniciernas bärnstensengagemang på Österlen finns inristat i den välkända 3600 år gamla Simrisristningen vid Simrislund, strax söder om Simrishamn drygt två mil från Kivik. I denna fascinerande hällristningslokal finns det som omnämnts ytterligare en fallossymbol inristad och sluter därmed cirkeln kring baalskulten i Sydskandinavien under den äldre och yngre bronsåldern.

Om simrishamns kommun i framtiden vill behålla denna unika hällristningslokal som en värdefull antikvarisk tillbakablick in i den äldre bronsålderns sinnevärld, vore det behjärtansvärt om de snarligen byggde ett kapelliknande hus av trä över det 3600 år gamla ristningsområdet. I annat fall kommer detta imponerande kulturarv av alla de numera starkt försurade regnen att successivt försvinna. Till vems glädje då, om jag får fråga?

Omegatecknet i Simrisristningen har som omegatecknen i Kiviksgraven och Heimdalls stenar ristats in för omkring 3600 år sedan. Detta betyder onekligen att fenicierna även har besökt den här mytomspunna platsen som jag ofta lekte på som barn. Foto: Bob G Lind

Den berömda Simrisristningen på Österlen: På en begränsad hällyta strax söder om Simrishamn finns ca 90 stycken motiv föreställande yxor och skepp inristade. Simrisristningen är med sina motiv en av de allra äldsta ristningslokalerna i Norden från äldre bronsålder, och kan dateras till ca 1600 f. Kr. Ristningarna är samtida med Kiviksgraven och feniciernas bärnstenshandel i Östersjöområdet. Foto: Bob G Lind.

2008. 06 22.

Simrishamn

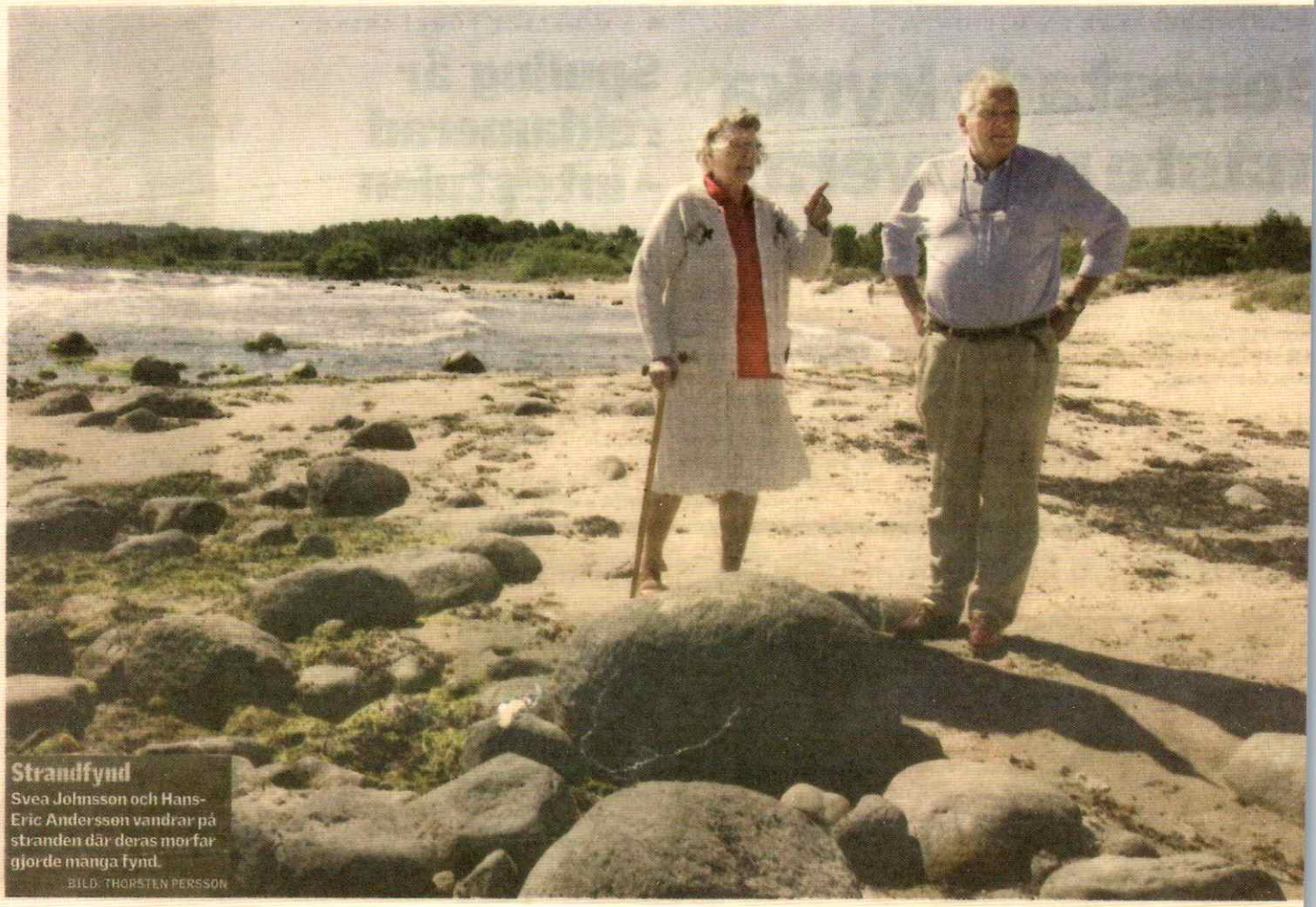

Strandfynd
Svea Johnsson och Hans-Eric Andersson vandrar på stranden där deras morfar gjorde många fynd.
BILD: THORSTEN PERSSON

En sakletande morfar, en försvunnen fenicisk pärla, prinsar och arkeologer. Ingredienserna spretar i Svea Johnssons makalösa släktsaga.

Pärlan som Svea Johansson minns den

Pärlan som försvann...

HAVÄNG

▸▸ Vi träffar Svea Johnsson och hennes kusin Hans-Eric Andersson på stranden nära Haväng. Det är i den miljön de minns sin morfar, Hans Andersson. Och pärlan som de så gärna skulle vilja återse.

– Det var där borta morfar hittade den, säger Svea och pekar ut mot stenarna i vattenbrynet.

Hon vandrade ofta där med sin morfar. 82-år fyllda sitter takterna i. Inte en tångruska får ligga i fred för hennes stödkäpp.

Det var framförallt bärnsten som morfar fann. Men även annat. Mynt, flinta, en fibula – ett spänne i brons. Och så pärlan som den här historien handlar om.

Bob G Linds förtjänst

Att Svea Johnsson just nu fått för sig att vilja återse den ornamenterade stenpärlan kan vi skylla på Bob G Lind. Arkeoastronomen som brinner för att bevisa att fornminnet norr om Vitemölle är en kultplats med fjärran kontakter. En pärla som använts som betalningsmedel av fenicierna vid Medelhavet och som dyker upp i sanden vid Hav-äng skulle vara en fin pusselbit i hans forskning.

Bakom glasdörrar

Minnet av pärlan är även viktig i Sveas livspussel.

Pärlan hamnade liksom alla andra fynd i morfars skåp. Ett stort med glasdörrar som stod i hans kontor i hans hem på Haväng.

– Där kunde man stå i timmar och titta, minns Hans-Eric Andersson.

Morfar var sakletare, men också en man med många kontakter. Prins Eugene, målarprinsen, var en av många dåtida kändisar som drack kaffe i Hans Anderssons hem.

Prinsen och hans staffli väckte nyfikenhet bland de bofasta. Att kornas beten kunde vara så märkvärdiga att de skulle målas av var svårt att förstå.

– Ringen som omfattade lyktan på Eugenes cabriole hade vi där hemma som karottunderlägg, skrattar Svea.

Den hittade Sveas mor och hennes syster, Hans-Erics mor, i gräset på deras äng där målarprinsen förevigat Brösarps backar. En tavla som förövrigt i dag hänger på Valdemarsudde.

Kronprinsen

När prins Eugene återvände hem till Stockholm berättade han för sin brorson, arkeologen och kronprinsen Gustav Adolf om Hans Andersson och hans samlingar. Han blev så intresserad att han styrde kosan mot Haväng.

– Det berättas att vår kusin Erik mötte sin mor när hon kom hem från dagens sysslor skrikandes "Mor, skynda dig. Huset är fullt med prinsar."

Erik fick tillbringa resten av dagen inlåst i ett rum för att inte skapa ännu mer rabalder.

Kronprinsen som nyligen varit med vid en arkeologisk utgrävning vid Medelhavet insåg vad det var för en pärla som låg där bland bärnstenar och flintor.

Pärlan och de andra fynden hamnade på nyhetsplats i tidningarna. Morfars skåp kom att bli känt vida kring.

Splittrades

Lika intresserad av morfars fynd var inte hans hustru. När Hans Andersson hamnade på sjukhus kom det mesta av hans samling att splittras.

– När folk kom och ville titta på samlingen sa mormor: "Gå ni sell ud och se på skiten", berättar Svea.

När morfar kom hem igen var bland annat pärlan borta.

– Jag var barn när det hände. Den som råkade få pärlan med sig är sannolikt inte i livet. Men det finns kanske någon som ärvt den, säger Svea. Det skulle vara fantastiskt att få veta var den finns.

Färgstark

Sveas minnen av sin barndom och av sin färgstarke morfar är minst sagt levande. För att bevara dem för eftervärden skriver hon sin historia.

– Morfars liv var ett riktigt äventyr. Jag tänker inte ge ut någon bok inte. Men jag ska åtminstone skriva ner allt jag minns, säger Svea.

Emma Lawesson
0414-289 96
emma.lawesson@ystadsallehanda.se

FAKTA FENICIEN

- Ett område i sydöstra medelhavsområdet vid **nuvarande Libanons och Syriens** kuster.
- Området bestod av **stadsstater** och existerade **från 3 000 före Kristus** och fram till Romarriket.
- Teorier finns om att de handelsresande fenicierna också **besökte Skandinavien**, bland annat eftersom skepp på samtida **hällristningar** liknar feniciernas skepp.
- Pärlan som Hans Andersson fann på Havängs strand uppges vara av samma typ som fenicierna använde som **betalningsmedel**.
- Fenicierna uppfann ett **alfabet** som blev upphovet till vårt latinska. De lär också ha uppfunnit **pengar** och **genomskinligt glas**.

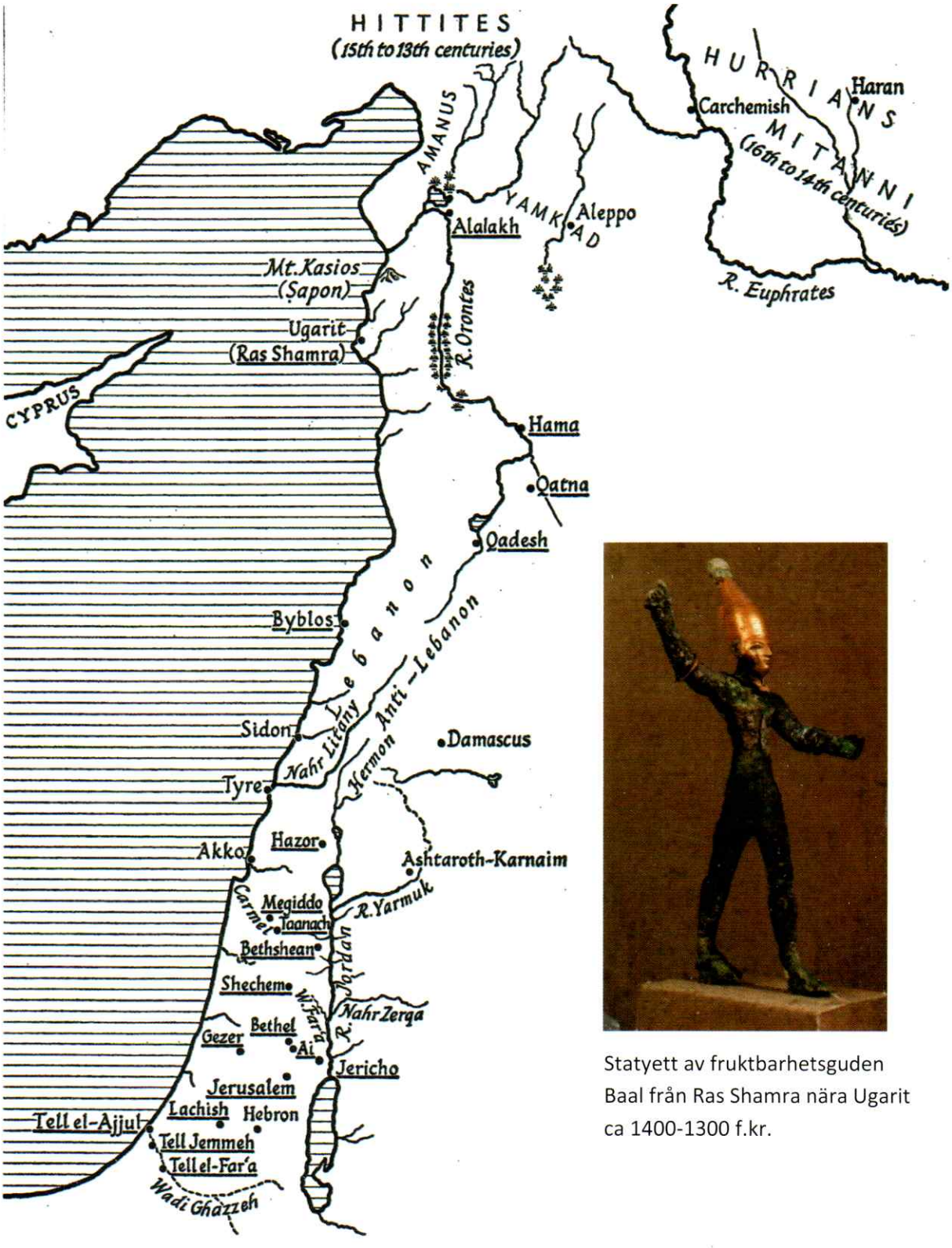

Statyett av fruktbarhetsguden Baal från Ras Shamra nära Ugarit ca 1400-1300 f.kr.

Feniciskt och Kananéeiskt hemmaområde

Referenser

- Arbman Holger. Vår äldsta konst. Lund 1950.
- Aubel Maria. The phonenican and the west. Cambridge university press 1987.
- Dalite Roger. Medieraneon "Phonician trade and Canaanites Phonenison tradenets. Equisthing Ltd England 2001.
- Floraeus Jonas. Nami Scanice. Göteborg 1743.
- Gray. John. The cananites. Hazel & Watson and Viney ltd 1964.
- Gardiner. Alan. Egyptian origin of the semitic alphabet 1916.
- Goldhahn Joakim. Från Sagaholm till Bredarör. Dateringar av människoben. Bokförlaget Liberator 2005.
- Goldhahn Joakim. En historisk Odysse. Liberator 2016.
- Hilfeling. C.G. Teckning av Kiviksgraven 1777. Dronningens haandbibliotek, Amalienborg. Köpenhamn.
- Jackson. Ronald. Skrivkonstens historia. P. Frish. 1987.
- Johnsson. Svea. Personliga minnen om den feniciska pärlan. Ystad Allehanda. 2008.
- Kemp. Berry. Hieroglyfer. Norstedts förlag. Stockholm 2006.
- Herodotus från Halikarnassos. del 1. Stockholm 1871.
- Landström Björn "Skeppet, sidorna 31, 64. Forum 1961
- Lemche. Nils-Peter. The Canaanites and the land Phonien. Hudson and Buy 1991.
- Lind Bob G- Mörner Nils-Axel. Mykenska och feniciska spår på Österlen. Stjärnljusets förlag 2010.
- Löfström Inge. Detta är Österlen. Lund 1978.
- Markoe Glenn. Phonican British museum Londan 2000.
- Mörner Nils-Axel och Lind Bob. G. Heimdalls stones at Vitemolla. Sweden . Geografia annaler nr 3 2009. Svenska sällskapet för antropologi och geografi Stockholm 2009.
- Nilsson Sven. Spår efter feniciska kolonier i Skandinavien sidorna 1-39. Svenska fornminnesföreningens årsbok 1875.
- Rice Patty. Amber. Golden game of ages. New York 1993.